

ב"ה

פרשת ראה

לא תוסיפו עליו

ראה יג, א.

מה הפירוש 'לא תוסיפו ולא תגרעו'

בהמשך לכך שלאחרונה מרבים לדבר אודות תפילין, חפשתי אם יש בפרשת השבוע פירוש רש"י הקשור עם ענין התפילין. ובכן, עזר השי"ת... שלא זו בלבד שישנו פירוש רש"י הקשור עם ענין התפילין, אלא ענין התפילין מפורש להדיא בפירוש רש"י, ויתירה מזוה, כפי שיתבאר לקמן, הנה חידושו של רש"י בפירושו הוא שהכתוב מדבר אודות תפילין, ולולי זאת, מצד הלימוד דבן עשר למשנה ובן חמש עשרה לגמרא, לא מדובר בכלל אודות תפילין; ויש לקוות שיזכור מה שלמד בהיותו בן חמש למקרא – "גירסא דינקותא" - שמדובר אודות תפילין.

על הפסוק¹ "לא תוסף עליו", מפרש רש"י: "חמשה טוטפות בתפילין וחמשה מינין בלולב², ארבע ברכות לברכת כהנים".

ובכן, פירוש רש"י זה מוקשה כולו, הן מצד קושיות על אתר גופא, והן קושיות מצד השוואת פירושו בפרשתנו עם פירושו בפרשת ואתחנן.

ולכל לראש - ה"קלאץ קושיא": בפסוק נאמר "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות" - דקאי על כל תרי"ג מצוות. ואם כן, כאשר נאמר לאחרי זה "לא תוסף עליו", אפשר לפרש בפשטות - כפי שמפרשים כמה פשטני המקרא³ - שכוונת הכתוב שאין להוסיף מצוות חדשות נוסף על תרי"ג המצוות.

¹ פרשתנו יג, א.

² שהרי הלולב עיקר, כפי שרואה הבן חמש למקרא שמברכים על הלולב (ראה סוכה לז, ב).

³ ראה רמב"ם ואתחנן ד, ב. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 138 הערה 8. וש"נ.

[ואכן מצינו שקלא וטריא בהלכה⁴ בנוגע לשבע מצוות דרבנן, שלכאורה הרי זה היפך "לא תוסף עליו", וכפי שמבאר רבינו הזקן⁵ ש"שבע מצות דרבנן אינן נחשבות מצות בפני עצמן, שהרי כבר נאמר לא תוסף, אלא הן יוצאות ונמשכות ממצות התורה וכלולות בהם במספר תרי"ג כו"]⁶.

ומה גם שהפירוש שהאיסור הוא שלא להוסיף מצוות חדשות מובן ומסתבר יותר מאשר הפירוש שהאיסור הוא שלא להוסיף בהמצוה גופא - כי, בשלמא בנוגע למצוה חדשה, יש מקום שמצד "פרומקייט" ירצה אדם להוסיף עוד מצוה, ולכן יש צורך לצוות על זה, מה שאין כן בנוגע להוספה בהמצוה גופא, הרי כיון שהקב"ה צוה ארבע, למה ירצה להוסיף חמש - סתם כדי "להכעיס"?!... כך, שמלכתחילה אין סברא לעשות זאת, שיהיה צורך לצוות על זה.

...ויש להוסיף ולדייק בפירוש רש"י - בהשוואה לפירושו בפרשת ואתחנן, על הפסוק⁷ "לא תוסיפו על הדבר", "כגון חמש פרשיות בתפילין, חמשת מינין בלולב, וחמש ציציות, וכן לא תגרעו":

(א) בפרשת ואתחנן כותב רש"י "חמש פרשיות בתפילין", ואילו בפרשתנו משנה וכותב "חמשה טוטפות"?

(ב) בפרשת ואתחנן מביא רש"י "חמש ציציות", ואילו בפרשתנו מביא "ארבע ברכות לברכת כהנים"? ועוד

...וכדי להבין בנקל יותר הביאור בפירוש רש"י בפרשתנו, יש להקדים תחילה הביאור בפירוש רש"י בפסוק "לא תוסיפו" שבפרשת ואתחנן, כסדר לימוד החומש, שפרשת ואתחנן קודמת לפרשת ראה:

רש"י לא יכול לפרש שהכוונה ב"לא תוסיפו" היא שלא להוסיף עוד מצוות - שהרי הבן חמש למקרא יודע שישנם המצוות דחנוכה ופורים שהם מדרבנן⁸, ועל כן צריך לומר, שעל דרך הפשט אין איסור להוסיף מצוות.

ואדרבה: מצינו שיכולים וצריכים להוסיף בעניני המצוות - כפי שפירש רש"י על הפסוק⁹ "וישמור משמרת" שנאמר באברהם, "גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה כגון שניות לעריות ושבות לשבת".

⁴ ראה אנציק' תלמודית ערך בל תוסיף (כרך ג ע' שכו ואילך). וש"נ. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 104 ואילך. וש"נ.

⁵ תניא אגה"ק סכ"ט (קנ, סע"א).

⁶ עפ"ז מתורץ גם איך יתאים זה (ז' מצות דרבנן) עם מארז"ל רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים שס"ה מל"ת כנגד שס"ה גידים.

⁷ ד, ב.

⁸ וכל התירוצים בזה שנאמרו בדברי הראשונים והאחרונים - הרי הם ע"ד ההלכה, דרוש ורמז, ולא ע"ד הפשט.

ולכן מפרש רש"י שהכוונה היא שלא להוסיף עוד פרטים בהמצוה עצמה, "כגון חמש פרשיות בתפילין".

...בביאור הטעם שרש"י צריך להביא שלש דוגמאות - יש לומר: בנוגע ל"דבר אשר אנכי מצוה אתכם" - שעל זה נאמר "לא תוסיפו" ו"לא תוסף" - ישנם שלשה אופנים: (א) מצוות שבהם נתפרש רק הציווי של משה לבני ישראל, (ב) מצוות שבהם נתפרש הן ציווי הקב"ה למשה והן הציווי של משה לבני ישראל, (ג) ומצוות שבהם נתפרש רק ציווי הקב"ה למשה (ומעצמו מובן שמשה אמרם לבני ישראל).

...והנה, יש סברא לומר שהאיסור "לא תוסיפו" הוא רק במצוות שנתפרש בהם הציווי של משה, מה שאין כן מצוות שבהם נאמר רק ציווי הקב"ה, יכולים להוסיף עליהם, כיון שנאמרו על ידי הקב"ה בקיצור, והיינו, שהציווי שנאמר על ידי הקב"ה לגבי הציווי שנאמר על ידי משה הוא כמו הקיצור דתורה שבכתב לגבי הפירוש וההוספה שבתורה שבעל פה; ויש סברא להיפך, שדיבורו של הקב"ה הוא בתכלית הדיוק, ולכן אי אפשר להוסיף עליו מאומה, מה שאין כן דיבורו של משה שאפשר להוסיף עליו.

ולכן מפרש רש"י שהאיסור ד"לא תוסיפו" הוא בכל שלושת סוגי המצוות הנזכרים לעיל - כמובן משלש הדוגמאות שמביא רש"י:

(א) תפילין - שבכל ארבעת הפעמים שבהם נזכר אודות מצות תפילין, נתפרש הציווי של משה: בפרשת ואתחנן⁹ - "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום . . . וקשרתם לאות על ידך וגו'", ובפרשת עקב¹⁰ - "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום וגו' וקשרתם אותם לאות על ידכם וגו'" (נוסף על ההקדמה לכל ספר דברים¹²: "אלה הדברים אשר דבר משה גו'"); וכן בפרשת קדש והיה כי יביאך - אף שבתחילתה נאמר¹³ "וידבר ה' אל משה לאמר קדש לי כל בכור גו'", הרי לאחרי זה נאמר¹⁴ "ויאמר משה אל העם וגו' והיה לך לאות על ידך וגו' והיה לאות על ידך וגו'".

⁹ תולדות כו, ה.

¹⁰ ו-ח.

¹¹ יא, יג-יח.

¹² א, א.

¹³ בא יג, א-ב.

¹⁴ שם, ג ואילך.

(ב) לולב - בפרשת המועדים - שבתחילתה נאמר¹⁵ "וידבר ה' אל משה לאמר גו' מועדי ה' וגו' ולקחתם לכם גו' פרי עץ הדר וגו'", ובסיום הפרשה נאמר "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל"¹⁶, והיינו, שנתפרש הן ציווי ה' למשה והן ציווי משה לבני ישראל.

(ג) ציצית... - שבהם נתפרש רק ציווי הקב"ה למשה: "ויאמר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל גו' ועשו להם ציצית"¹⁷.

קטע משיחת ש"פ ראה, מבה"ח אלול, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשכ"ט חוברת א-ב ע' 9

¹⁵ אמור כג, א ואילך.

¹⁶ שם, מד.

¹⁷ שלח טו, לז-לח.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה